17/04/2025

17 Απριλίου: Μεγάλη Πέμπτη

/ Ορθόδοξες Προβολές

«ΤΗ ΜΥΣΤΙΚΗ ΕΝ ΦΟΒΩ ΤΡΑΠΕΖΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΑΝΤΕΣ ΠΑΝΤΕΣ»

Του ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ, Θεολόγου – Καθηγητού

(Θεολογικό σχόλιο στο περιεχόμενο και το νόημα της Μεγάλης Πέμπτης)

«Τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη οι τα πάντα καλώς διαταξάμενοι θείοι Πατέρες, αλληλοδιαδόχως εκ τε των θείων Αποστόλων και των ιερών Ευαγγελίων παραδεδώκασιν ημίν τέσσερά τινα εορτάζειν΄ τον ιερόν Νιπτήρα, τον Μυστικόν Δείπνον (δηλαδή την παράδοσιν των καθ’ ημάς φρικτών Μυστηρίων), την υπερφυά Προσευχήν και την Προδοσίαν αυτήν».

Αυτό είναι το συναξάρι της Μεγάλης Πέμπτης. Η αγία μας Εκκλησία τιμά την αγία αυτή ημέρα όσα έλαβαν χώρα στο υπερώο της Ιερουσαλήμ και όσα ακολούθησαν μετά το Μυστικό Δείπνο.

Το Θείο Δράμα οδεύει προς την ολοκλήρωσή του. Ο εκουσίως και αδίκως Παθών για τη δική μας σωτηρία Κύριος γνωρίζει ότι έφτασε το τέλος της επί γης παρουσίας Του. Η προδοσία του αγνώμονα μαθητή, η σύλληψη, οι εξευτελισμοί, το ψευδοδικαστήριο, η καταδίκη και ο σταυρικός θάνατος είναι θέμα ωρών. Ως άνθρωπος αισθανόταν το δια της θυσίας Του βαρύ φορτίο της απολυτρώσεως του ανθρωπίνου γένους και γι' αυτό αγωνιούσε υπερβαλλόντως. Δεν τον ενδιέφερε το δικό Του μαρτύριο και ο θάνατος, αλλά η συνέχιση του σωτηριώδους έργου Του.

Γι' αυτό λοιπόν αφιέρωσε το βράδυ της προπαραμονής του επικείμενου ιουδαϊκού Πάσχα και παραμονή της δικής Του σταυρικής θανής στους αγαπημένους Του μαθητές. **«Επιθυμία επεθύμησα τούτο το πάσχα φαγείν μεθ΄ υμών προ του με παθείν»** (Λουκ.22,15) τους είπε. Ήθελε να φάγει για τελευταία φορά μαζί τους. Μα το σπουδαιότερο να τους αφήσει τις τελευταίες παρακαταθήκες Του και πάνω απ' όλα να τελέσει τον Μυστικό Δείπνο, να παραδώσει την υπερφυά Θεία Ευχαριστία, η οποία θα τελείται στο διηνεκές, ως η αέναη πραγματική παρουσία Του στην Εκκλησία.

Στο υπερώο της Ιερουσαλήμ μέσα σε ατμόσφαιρα έντονης συγκινήσεως και σε ένδειξη πραγματικής και άδολης αγάπης, έσκυψε ως δούλος ο Κύριος και έπλυνε τα πόδια των μαθητών Του. Με την πράξη Του αυτή ήθελε να διδάξει έμπρακτα το πρωταρχικό χρέος της αλληλοδιακονίας των ανθρώπων. **«Ο μείζων εν υμίν γινέσθω ως ο νεώτερος, και ο ηγούμενος ως ο διακονών»** (Λουκ.22:25), άφησε ως ύψιστη εντολή για τις κατοπινές ανθρώπινες γενεές.

Κατόπιν κάθισαν στο τραπέζι του δείπνου. Ο Κύριος θέλησε κατ' αρχήν να ξεκαθαρίσει την υπόθεση του προδότη μαθητή. Δεν ήταν δυνατόν να καθίσει ο άνομος εκείνος μαζί τους στην παράδοση του φρικτού Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, πολλώ δε μάλλον να κοινωνήσει σε αυτό. Λέγει λοιπόν **«Εις εξ' υμών παραδώσει με, ο εσθίων μετ' εμού»** (Μάρκ.14,18, Ιωάν.13,22). Τα λόγια αυτά

έφεραν αναστάτωση στους μαθητές. Δεν περίμεναν να ακούσουν τέτοια φοβερή αγγελία και άρχισαν να διερωτώνται: ποιος άραγε είναι αυτός; Ο αγαπημένος

μαθητής Ιωάννης πέφτοντας στον τράχηλο του Διδασκάλου ρώτησε εξ' ονόματος όλων: **«Κύριε τις εστιν»;** και ο Κύριος απάντησε: **«Εκείνος εστιν ω εγώ βάψας το ψωμίον επιδώσω»** (Ιωάν.13,26). Και βουτώντας τεμάχιο άρτου στο φαγητό το έδωσε στον Ιούδα. Αυτός το έφαγε και ταυτόχρονα **«εισήλθεν εις εκείνον ο Σατανάς»**

(Ιωάν.13,27). Ο Ιησούς του είπε: **«ό ποιείς, ποίησον τάχιον»** (Ιωάν.13,27). Ο προδότης μαθητής έφυγε βιαστικά, απομακρυνθείς για πάντα από τη χορεία των μαθητών και από την κοινωνία του Θείου Διδασκάλου. **«Ην δε νύξ»** προσθέτει ο Ιωάννης. **«Νυξ πραγματική,** τονίζει σύγχρονος συγγραφέας**, αλλά και νυξ πνευματική εν τη ψυχή του Ιούδα, εν η το φως του θείου Πνεύματος δια παντός εσβέσθη»!**

Μετά από αυτό ο Κύριος προέβη στη σύσταση του Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας. Έλαβε άρτο και αφού ευχαρίστησε έκοψε αυτόν σε τεμάχια και έδωκε

στους μαθητές του λέγοντας: **«Λάβετε, φάγετε, τούτο εστι το σώμα μου», το αληθινό το πραγματικό, «το υπέρ υμών διδόμενον»** (Λουκ.22,19). Ύστερα πήρε το ποτήριο της ευλογίας, που ήταν γεμάτο με οίνο, και αφού ανέπεμψε ευχαριστήριο δέηση στο Θεό Πατέρα έδωκε στους μαθητές Του λέγοντας **: «Πίετε εξ αυτού πάντες΄ τούτο γαρ εστι το αίμα μου, το της Καινής Διαθήκης, το περί πολλών εκχυνόμενον εις άφεσιν αμαρτιών**» (Ματθ.26,28, Μάρκ.14,24).

Αφού κοινώνησαν όλοι και έφαγαν, ο Κύριος μίλησε και απεύθυνε την τελευταία αποχαιρετιστήρια ομιλία Του στους μαθητές Του. Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης διασώζει στο Ευαγγέλιό Του ολόκληρη αυτή την εκτενή ομιλία στα κεφάλαια 13-16. Ο τρόπος της ομιλίας προδίδει στον Κύριο δραματική έκφραση. Ως άνθρωπος μπροστά στο

μαρτύριο, το οποίο γνωρίζει ως Θεός αγωνιά και λυπάται. Αρχίζει με το **«Νυν εδοξάσθη ο υιός του ανθρώπου και ο Θεός εδοξάσθη εν αυτώ»** (Ιωάν.13,31). Τα παθήματα που θα ακολουθήσουν και η ταπείνωση θα είναι η δόξα του Υιού και συνάμα αυτή θα είναι η δόξα του Πατέρα. Οι αλήθειες και οι ηθικές ιδέες της ομιλίας την καθιστούν πραγματικά μοναδική. Η τρυφερότητα προς τους μαθητές Του είναι έκδηλη, τους αποκαλεί **«τεκνία».** Κύριο χαρακτηριστικό της ομιλίας είναι η προτροπή για ενότητα και αγάπη μεταξύ των μαθητών και κατ' επέκταση όλων των ανθρώπων. **«Εντολήν καινήν δίδωμι υμίν ίνα αγαπάτε αλλήλους»** (Ιωάν.13,3) και **«Ειρήνην αφίημι υμίν, ειρήνην την εμήν δίδωμι υμίν»** (Ιωάν.14,27).

Μετά ακολούθησε η περίφημη αρχιερατική προσευχή του Κυρίου. Προσεύχεται στον Ουράνιο Πατέρα για την ενότητα των μαθητών Του. Δεν εύχεται να τους άρει ο Θεός Πατέρας από τον κόσμο, αλλά να τους διαφυλάξει από τον πονηρό και τα έργα του.

Αφού περατώθηκε και η προσευχή η νύχτα είχε προχωρήσει αρκετά. Ο Ιησούς πήρε

τους μαθητές Του και πήγε στο Όρος των Ελαιών, σε ένα πραγματικά ειδυλλιακό και ήσυχο τόπο, λίγο έξω από τη μεγάλη πόλη. Εκεί υπήρχε κήπος στον οποίο μπήκε με τους μαθητές Του για να προσευχηθεί (Ιωάν.18,1). Να μείνει μόνος **«ενώπιος ενωπίω»** με τον Ουράνιο Πατέρα και να αντλήσει δύναμη για τη μεγάλη δοκιμασία, που Τον περίμενε. Ο τρόπος της προσευχής ήταν δραματικός. Ως άνθρωπος αγωνιούσε για το επερχόμενο πάθος. **«Περίλυπός εστιν η ψυχή μου έως θανάτου»** (Ματθ.26,38) είπε στους μαθητές Του. **«Παρελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο»** (Ματθ.26,39) παρακαλούσε τον Πατέρα και **«εγένετο δε ο ιδρώς αυτού ωσεί θρόμβοι αίματος καταβαίνοντος επί την γην»** (Λουκ.22:45). Μάταια προσπαθούσε να νικήσει τη νωθρότητα των μαθητών Του, οι οποίοι δε μπορούσαν να κατανοήσουν την κρισιμότητα των δραματικών εκείνων στιγμών, και έπεφταν σε βαθύ ύπνο.

Κάποια στιγμή ακούστηκαν φωνές και θόρυβος πολύς. Έφτασαν οι στρατιώτες με οδηγό τον Ιούδα για να συλλάβουν τον Ιησού. Χαρακτηριστικό σύνθημα ο ασπασμός

του Διδασκάλου από τον Προδότη (Λουκ.22,48). Ο Πέτρος χρησιμοποιεί βία, κόβει το αφτί του στρατιώτη Μάλχου (Ιωάν.18,11). Παρ' όλα αυτά η σύλληψη πραγματοποιείται. Ο Κύριος δέσμιος οδηγείται σε ολονύκτιες ψεύτικες δίκες για να καταδικαστεί και να σταυρωθεί.

Τα γεγονότα που έλαβαν χώρα τη Μεγάλη Πέμπτη έχουν τεράστια σωτηριολογική σημασία για μας. Πρώτ' απ' όλα η εκούσια πορεία του Κυρίου προς το Πάθος φανερώνει την άμετρη θεία ευσπλαχνία και αγάπη για τον πεσόντα άνθρωπο. Η ολοκληρωτική νίκη της αμαρτίας, της φθοράς και του θανάτου μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο με τον σταυρικό θάνατο του αναμάρτητου Χριστού. Μόνο το τίμιο αίμα του Μεγάλου Αθώου μπορούσε να καθαρίσει κάθε ρύπο αμαρτίας σε όλους τους ανθρώπους όλων των εποχών. Μόνο αυτό μπορούσε να φέρει την καταλλαγή και την ισορροπία, που είχε διαταράξει σοβαρά το κακό και η αμαρτία. Υπέροχο πραγματικά είναι και το υμνολογικό περιεχόμενο της αγίας αυτής ημέρας. Δημοφιλές είναι το αρκτικό τροπάριο «**Ότε οι ένδοξοι μαθηταί…** », μέσω του οποίου παροτρύνονται οι πιστοί να αποφύγουν τα πάθη του προδότη Ιούδα. Επίσης ο κανόνας, ποίημα του Κοσμά του μοναχού αποτελεί ένα κορυφαίο ποίημα της Εκκλησίας μας. Στο κοντάκιο **«Τον άρτον λαβών εις χείρας ο προδότης…»** ποίημα του περιφήμου Ρωμανού, αποτυπώνεται με ακρίβεια η δολιότητα και η αθλιότητα του Ιούδα. Ο Οίκος, ποίημα του Συμεών του Υμνογράφου, καλεί τους πιστούς να μιμηθούν τους μαθητές του Χριστού και να προσέλθουν στην πνευματική τράπεζα **«καθαραίς ταις ψυχαίς»,** να ζήσουν το μυστήριο της απολύτρωσης. Εκπληκτικά τροπάρια είναι τα στιχηρά των Αίνων **«Συντρέχει λοιπόν το συνέδριον των Ιουδαίων…»** ποίημα Κοσμά του μοναχού **, «Ιούδας ο παράνομος ο βάψας εν τω δείπνω την χείρα…», «Ιούδας ο προδότης δόλιος ων…»**

κλπ., ποιήματα Ιωάννου του μοναχού, ιστορούν την προδοσία του αγνώμονα μαθητή. Υπέροχο είναι ακόμα και το δοξαστικό **«Ον εκήρυξεν Αμνόν Ησαίας έρχεται επί σφαγήν εκούσιον…**». Καταπληκτικά είναι επίσης και τα απόστιχα τροπάρια, ποιήματα του πατριάρχου Μεθοδίου, **«Σήμερον το κατά του Χριστού πονηρόν συνήχθη συνέδριον…», «Σήμερον ο Ιούδας το της φιλοπτωχείας κρύπτει προσωπείον…»,** και **« Μηδείς, ω πιστοί, του δεσποτικού δείπνου αμύητος…»**, παρουσιάζουν κατά τρόπο ποιητικότατο την σύλληψη και την ψευδοδίκη του Κυρίου. Θαυμαστό είναι ακόμα και το δοξαστικό των αποστίχων **«Μυσταγωγών σου Κύριε…»** με το οποίο καλούνται οι μαθητές Του από Αυτόν να γίνουν διάκονοι των ανθρώπων, όπως Εκείνος.

Αυτή η Μεγάλη Θυσία μπορεί να έχει πρακτικά αποτελέσματα στην Εκκλησία, μέσω της Θείας Ευχαριστίας, την οποία παρέδωσε ο Κύριος τη σημερινή ημέρα στους μαθητές Του και μέσω αυτών στην Εκκλησία. Η απολυτρωτική Θυσία του Σταυρού συνεχίζεται στο διηνεκές στις άγιες Τράπεζες των ναών, ως την κυριότερη αγιαστική πράξη της Εκκλησίας μας. Ο Κύριος είναι παρών στην Εκκλησία Του μέσω του ιερού Μυστηρίου τη Θείας Ευχαριστίας. Εμείς γινόμαστε οργανικά, πραγματικά, μέλη του μυστικού Του Σώματος με την Κοινωνία του αγίου Σώματός Του. Έτσι συντελείται η σωτηρία μας.